

Sygn. akt III AUa 217/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Jolanta Ansion (spr.)
Sędziowie	SSA Maria Małek - Bujak SSA Ewa Piotrowska
Protokolant	Sebastian Adamczyk

po rozpoznaniu w dniu 9 października 2012 r. w Katowicach

sprawy z odwołania P. P. (P. P.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku

z dnia 12 grudnia 2011 r. sygn. akt IX U 1147/11

oddala apelację.

/-/ SSA M. Małek-Bujak /-/ SSA J. Ansion /-/ SSA E. Piotrowska

Sędzia Przewodnicząca Sędzia

Sygn. akt III AUa 217/12

UZASADNIENIE

Zaskarżoną decyzją z dnia 14 czerwca 2011 roku organ rentowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych - Oddział w R. odmówił odstąpienia od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranego przez P. P. świadczenia rentowego, określonych w decyzji z 24 czerwca 2009 roku w kwocie 4.524,01 zł oraz odsetek w wysokości 2.594,10 zł wg stanu na dzień złożenia wniosku.

W uzasadnieniu organ rentowy stwierdził, że ze zgromadzonej dokumentacji nie wynika, iż na stałe została wykluczona możliwość spłaty zadłużenia. Młody wiek ubezpieczonego oraz brak problemów zdrowotnych pozwalają mu czynić starania zmierzające do podjęcia pracy zarobkowej i sukcesywnej spłaty zaległości. Ponadto, art. 84 ust. 8 ustawy

o systemie ubezpieczeń społecznych stwarza możliwość spłaty należności w dogodnych ratach. Okoliczności te powodują, zdaniem organu rentowego, brak podstaw do pozytywnego załatwienia wniosku.

Ubezpieczony złożył odwołanie od tej decyzji

W odpowiedzi na odwołanie, organ rentowy wniosł o jego oddalenie, podtrzymując stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 12 grudnia 2011 roku, sygn. akt IX U 1147/11 Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Wydział IX Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, iż zobowiązał organ rentowy do odstąpienia od żądania zwrotu połowy należności z tytułu nienależnie pobranego świadczenia rentowego, określonych decyzją z 24 czerwca 2009 roku, a także całości odsetek, a w pozostałym zakresie oddalił odwołanie.

Sąd I instancji na podstawie akt rentowych ubezpieczonego oraz jego zeznań stwierdził, że ubezpieczony pobrał nienależne świadczenie za okres od 1 lutego 2007 roku do 31 października 2007 roku w kwocie 5.377,14 zł plus odsetki do dnia wydania decyzji w kwocie 1.318,70 zł. Na dzień złożenia wniosku o odstąpienie od żądania zwrotu nadpłaconego świadczenia zadłużenie ubezpieczonego wynosiło: należność główna – 4.524, 01 zł plus odsetki w kwocie – 2.594,10 zł. Ubezpieczony studiuje na Uniwersytecie (...) animację społeczno-kulturalną, jest obecnie na 5 roku, nie ma prawa do renty, pomaga mu rodzina. Nie może podjąć żadnej pracy, ponieważ studiuje w systemie dziennym, a poza tym odbywa praktyki studenckie z dwóch specjalności, to jest pedagogicznej i animacyjnej. Jedną praktykę musi odbywać w szkole, a drugą w innej placówce oświatowej. Jego praktyki są absorbujące i pochłaniają dużo czasu. Ubezpieczony mieszka tylko z matką, która nie otrzymuje żadnych świadczeń. Ma on problemy z ciśnieniem, ale nie wykupuje lekarstw, ponieważ nie stać go na nie. Matka ubezpieczonego jest po dwóch operacjach i również potrzebuje leczenia farmakologicznego. Ubezpieczony razem z matką nie posiadają żadnych środków na utrzymanie. Przez 4 miesiące organ rentowy pobrał zaległości z przysługującej mu wówczas renty rodzinnej.

W świetle tak przeprowadzonego postępowania dowodowego, Sąd Okręgowy uznał, że w niniejszej sprawie zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności określone w art. 84 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, umożliwiające odstąpienie od zwrotu połowy należności z tytułu nienależnie pobranego świadczenia rentowego, a także całości odsetek. Zdaniem Sądu I instancji, za możliwością spłaty przemawia młody wiek ubezpieczonego oraz dobry stan zdrowia. Jednakże należy mieć na uwadze fakt, że ubezpieczony nie pracuje, w dalszym ciągu kontynuuje naukę, jest pozbawiony jakichkolwiek świadczeń, w tym również pomocy materialnej od matki, która jest zobowiązana do świadczenia alimentacyjnego, ale sama pozbawiona jest jakichkolwiek dochodów. Ubezpieczony nie może przerwać nauki, ponieważ wykształcenie jest pewnym gwarantem znalezienia w przyszłości pracy.

W chwili obecnej ubezpieczony jest zadłużony, potrzebuje środków do niezbędnego utrzymania. Obciążenie go stale rosnącym długiem w całości byłoby nadmierne. Nawet po podjęciu pracy zarobkowej w aktualnej sytuacji rynkowej będzie wymagało dużego wysiłku do spłacenia zaległości.

Z tych względów, Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji, po myśli art. 477 § 2 k.p.c.

Apelację od wyroku wniosł organ rentowy.

Zaskarżył on wyrok w części, w jakiej Sąd zobowiązał organ rentowy do odstąpienia od żądania zwrotu połowy należności z tytułu nienależnie pobranego świadczenia rentowego, określonych decyzją z 24 czerwca 2009 oraz całości odsetek, zarzucając wyrokowi:

- błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że w sprawie zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności uzasadniające odstąpienie od żądania zwrotu części nienależnie pobranych świadczeń, podczas gdy w rzeczywistości takie okoliczności nie zachodzą;
- naruszenie art. 84 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez jego

zastosowanie w sytuacji, gdy odwołujący nie udowodnił, że istnieją szczególne okoliczności, jako przesłanka umożliwiająca skorzystanie z przewidzianej w tym przepisie instytucji odstąpienia od żądania zwrotu nienależnego świadczenia.

Podnosząc powyższe zarzuty, skarżący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania w całości.

W uzasadnieniu środka odwoławczego organ rentowy wskazał, że Sąd częściowo podzielił jego stanowisko, iż wiek oraz dobry stan zdrowia ubezpieczonego przemawiają za możliwością spłaty zadłużenia. Nie zgodził się on jednak z dalszymi ustaleniami Sądu.

Skarżący podniósł, że ustawodawca, ustalając przesłanki uzasadniające odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń rodzinnych, nie zdecydował się na odrębne czy bardziej łagodnie potraktowanie osób, które pobrały świadczenia z tytułu renty rodzinnej w związku z nauką i przyjął, że także w takich wypadkach muszą wystąpić szczególne (czyli wyjątkowe, nadzwyczajne) okoliczności, aby tę instytucję zastosować.

W ocenie organu rentowego, każda osoba ucząca się, zwłaszcza w systemie dziennym, uczy się z zamiarem ukończenia szkoły i ma trudności ze znalezieniem pracy - takie okoliczności należy więc uznać za zwyczajne, a nie szczególne. Skoro zatem, stan zdrowia i wiek ubezpieczonego, a także rychłe ukończenie nauki przemawiają za możliwością spłaty zadłużenia, chociażby w systemie ratalnym czy w odroczonej terminie i jednocześnie ubezpieczony nie udowodnił innych wyjątkowych czy nadzwyczajnych zdarzeń, które uniemożliwiłyby mu podjęcie spłaty zadłużenia w najbliższej przyszłości, ustalenia Sądu w tym zakresie, organ rentowy uznał za błędne.

Wadliwie ustalona podstawa faktyczna, doprowadziła zdaniem skarżącego, do niewłaściwego zastosowania prawa materialnego, tj. art. 84 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w sytuacji, gdy ubezpieczony nie udowodnił, że istnieją szczególne okoliczności, jako przesłanka umożliwiająca skorzystanie z przewidzianej w tym przepisie instytucji odstąpienia od żądania zwrotu nienależnego świadczenia.

Ubezpieczony wnosił o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie i podlega oddaleniu.

Zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (t. j. Dz. U. z 2009r. Nr 205, poz. 1585 ze zm., zwanej dalej ustawą) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego. Wyjątek od tej reguły przewiduje art. 84 ust. 8 ustawy, w myśl którego Zakład może odstąpić od żądania zwrotu należności

z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, odroczyć termin ich płatności albo rozłożyć je na raty, jeżeli:

1. zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności lub
2. kwota nienależnie pobranych świadczeń nie przewyższa kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Mając na względzie, że przepis ten posługuje się pojęciem okoliczności „szczególnie uzasadnionych” należy uznać, że przypadki jego zastosowania winny mieć charakter wyjątkowy, a sam przepis art. 84 ust. 8 nie powinien być interpretowany rozszerzająco. W ramach katalogu przykładowych okoliczności uzasadniających stosowanie ulg wskazuje się: brak majątku, z którego możliwe byłoby dochodzenie od osoby zobowiązanej zwrotu świadczeń; ustalenie, że w przypadku zwrotu świadczeń osoba zobowiązana lub osoby pozostające na jej utrzymaniu

zostałyby pozbawione niezbędnych środków utrzymania; ciężką chorobę powodującą niezdolność do pracy lub niepełnosprawność osoby zobowiązanej, członka jej rodziny lub innej osoby pozostającej na jej utrzymaniu; wiek osoby zobowiązanej;

zdarzenia losowe (kradzież, wypadek, pożar, powódź, inne klęski żywiołowe) powodujące szczególne trudności w sytuacji materialnej osoby zobowiązanej (por. red. B. Gudowska, J. Strusińska-Żukowska Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, Warszawa 2011).

W przedmiotowej sprawie sporną kwestię stanowiło ustalenie, czy ubezpieczony spełnia przesłanki z art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy.

Sąd Apelacyjny w całości podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjmuje je za własne.

Zdaniem Sądu II instancji, zarzuty skarżącego mają jedynie charakter polemiczny i zasadniczo sprowadzają się do odmiennej oceny ustalonego stanu faktycznego w kontekście spełnienia przez ubezpieczonego przesłanki z art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy.

Sąd I instancji słusznie stwierdził, że na chwilę obecną ubezpieczony jest pozbawiony jakichkolwiek świadczeń. Nie może liczyć na pomoc matki, której odmówiono prawa do renty i obecnie stara się o otrzymanie zasiłku dla bezrobotnych. Ubezpieczony i jego matka mogą jedynie liczyć na wsparcie finansowe brata ubezpieczonego, który nie mieszka z nimi.

Należy zatem uznać, że po stronie ubezpieczonego zachodzi szczególna okoliczność uzasadniająca odstąpienie żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w części, a mianowicie brak jakiegokolwiek majątku, z którego możliwy byłby zwrot nienależnie pobranej renty rodzinnej. Obecnie ubezpieczony studiuje w trybie dziennym, odbywa również czasochłonne praktyki studenckie. Poza tym, biorąc pod uwagę obecną trudną sytuację na rynku pracy, rosnące bezrobocie wśród osób młodych, które nie ukończyły 30 roku życia, trudno uznać, ażeby po skończeniu studiów mógł on z łatwością podjąć zatrudnienie, które pozwoliłoby mu na spłatę całości zadłużenia w ZUS. Należy mieć również na uwadze, że zadłużenie rośnie, co powoduje, że sprzeczne z zasadami współżycia społecznego byłoby obciążanie nim osoby młodej, nieposiadającej jakichkolwiek źródeł utrzymania i niemającej perspektywy szybkiego znalezienia dochodowej pracy. Brak majątku ubezpieczonego, jak również trudna sytuacja osobistego jest, w ocenie Sądu Apelacyjnego, wystarczającą okolicznością do uznania za zasadne odstąpienie od żądania zwrotu połowy należności z tytułu nienależnie pobranego świadczenia rentowego, określonych w decyzji z 24 czerwca 2009 roku oraz całości odsetek. W ocenie Sądu

II instancji, trudna sytuacja finansowa ubezpieczonego, praktycznie pozbawionego środków utrzymania, powoduje, że obecnie nie byłby w stanie spłacić obciążającego go zadłużenia, nawet w systemie ratalnym. Sąd Apelacyjny nie podziela argumentacji organu rentowego przeciwstawiającej się powyższej argumentacji.

Reasumując, ubezpieczony w niniejszej sprawie wykazał zachodzenie po jego stronie określonych w art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, szczególnie uzasadnionych okoliczności, stanowiących przesłankę do odstąpienia przez organ rentowy od żądania zwrotu części nienależnie pobranego świadczenia.

Kierując się powyższymi motywami, Sąd Apelacyjny, z mocy art. 385 k.p.c., uznając apelację za bezzasadną, orzekł o jej oddaleniu.

/-/ SSA M. Małek-Bujak /-/ SSA J. Ansion /-/ SSA E. Piotrowska

Sędzia Przewodnicząca Sędzia

JR